

<https://doi.org/10.5559/di.26.3.05>

POVEZANOST GLAZBENIH PREFERENCIJA S OSOBNIM VRIJEDNOSTIMA TE CRTAMA LIČNOSTI

Tomislav PAVLOVIĆ, Tena BENAKOVIĆ
Zagreb

Marija PRPA
Drniš

Anja WERTAG
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

UDK: 316.647.8(497.5):78

17.022.1(497.5):78

316.75(497.5):78

78.03:159.923

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 14. 9. 2016.

Glavni ciljevi ovog istraživanja bili su istražiti povezanost preferencija glazbenih žanrova, osobnih vrijednosti u Schwartzovoj teoriji i dimenzija Mračne trijade te provjeriti postoje li stereotipi o slušateljima pojedinih glazbenih žanrova. U prvom dijelu istraživanja, koji se bavio utvrđivanjem strukture navedenih odnosa 510 studenata ispunilo je upitnik glazbenih preferencija konstruiran za ovo istraživanje, Kratki upitnik Mračne trijade (Jones i Paulhus, 2014) te Prikaz osobnih vrijednosti (Schwartz i sur., 2001). U drugom dijelu istraživanja 115 sudionika iz prvoga dijela istraživanja procjenjivalo je tipične obožavatelje pojedinoga glazbenog žanra uz pomoć upitnika konstruiranog za potrebe ovog istraživanja na temelju upitnika Mračne trijade i Prikaza osobnih vrijednosti. Istraživanjem je utvrđena niska do srednja povezanost osobnih vrijednosti i Mračne trijade te niske i uglavnom neznačajne povezanosti pojedinih glazbenih preferencija s crtama Mračne trijade i osobnim vrijednostima. Rezultati upućuju i na postojanje stereotipa o karakteristikama pojedinca temeljenim na preferiranom glazbenom žanru, koji su posebice negativni prema slušateljima turbofolka.

Ključne riječi: Mračna trijada, glazbene preferencije, glazbeni žanrovi, osobne vrijednosti, stereotipi

UVOD

Glazba je umjetnost, dio ljudske kulture od kamenoga doba, a njezinim se izvorom smatraju magijski rituali (Butković, Vukasović i Bratko, 2011). Od samih početaka moderne ljudske povijesti ima važnu ulogu u životima ljudi (Ter Bogt, Mulder, Raaijmakers i Gabhainn, 2010), ostavljajući snažan dojam na kogniciju i emocije (Krumhansl, 2002). Budući da je postala i ključnom komponentom raznih društvenih situacija (Rentfrow i Gosling, 2003), brojna istraživanja novijega doba usmjeravana su k određivanju njezinih višestrukih uloga u čovjekovu životu. Poblje, pokušavalo se odgovoriti na pitanja o učinku glazbe na čovjekov emocionalni, kognitivni i socijalni svijet, o odrednicama glazbenih preferencija te kako su one povezane s osobinama ličnosti (Reić Ercegovac i Dobrota, 2011; Rentfrow i Gosling, 2003). Navedena pitanja poslužila su kao polazište istraživanjima Rentfrowa i Goslinga (2003), koja su pokazala da bi osobine ličnosti, samopoimanje i kognitivne sposobnosti mogle biti najvažniji čimbenici u kreiranju glazbenih preferencija pojedinca te da bi poznavanje nećijih glazbenih preferencija moglo upućivati na spomenute čimbenike. Nadalje, prema pristupu koji proučava razlike između lokusa emocija (engl. *Gap Across Emotional Loci*; GAEL), što su emocije slušatelja sličnije emocijama koje glazba prenosi, snažnija je i preferencija prema toj vrsti glazbe (Schubert, 2007). Prema tome, agresivnije stihove trebale bi preferirati agresivnije osobe, dok bi romantične i emocionalne osobe trebale težiti ljubavnim pjesmama, čime se donekle ocrta i osnova za razvoj stereotipa o slušateljima pojedinih glazbenih žanrova.

Rezultati istraživanja odnosa osobina ličnosti i glazbenih preferencija pokazuju da optimistične i konvencionalne žanrove (country, pop) te energične i ritmične žanrove (rap, soul, dance) preferiraju osobe s izraženijim crtama ekstraverzije i ugodnosti, a refleksivnu i kompleksnu glazbu (primjerice, klasika, jazz, blues) te intenzivnu i buntovnu (alternativna glazba, rock, metal) osobe s izraženijom crtom otvorenosti prema iskustvu (Brown, 2012; Rentfrow i Gosling, 2003, 2006; Marčelić, 2016; Lončar, 2013). Također, viša ekstraverzija pokazala se povezanom s izraženijom preferencijom turbofolka, dance i rap-glazbe, dok osobe sa slabije izraženom ekstraverzijom preferiraju heavy metal (Pandžić, 2013). Nadalje, osobe više na dimenziji intelekta preferiraju heavy metal, one niže na spomenutoj dimenziji preferiraju turbofolk, dok osobe koje preferiraju heavy metal i rap postižu nešto niže rezultate na dimenziji savjesnosti (Pandžić, 2013).

S obzirom na nedavne kritike peterofaktorskog modela ličnosti, koji neki autori (npr. Veselka, Aitken Schermer i Vernon, 2012; Lee i sur., 2013) smatraju nedostatnim za obuhva-

ćanje individualnih razlika, posebice kod socijalno nepoželjnih ponašanja, sve je izraženija potreba za istraživanjem malvolentnih crta koje su obuhvaćene relativno novom konstelacijom crta ličnosti – Mračnom trijadom (Paulhus i Williams, 2002). Mračnu trijadu čine tri dimenzije slične po socijalno averzivnoj prirodi, ali različite s obzirom na adaptivne i maladaptivne elemente te negativne ishode (Furnham, Richards i Paulhus, 2013): narcizam (vjerovanje u vlastitu superiornost i dominantnost), makijavelizam (sklonost interpersonalnoj manipulaciji, amoralnost) i psihopatija (impulzivnost, traženje uzbuđenja, manjak empatije). Mračna trijada povezana je s raznim oblicima delinkvencije kod adolescenata (Chabrol, Van Leeuwen, Rodgers i Séjourné, 2009), a istraživanja odnosa ovih crta ličnosti i glazbenih preferencija nisu česta. Jedino dostupno istraživanje pokazalo je da je od crta Mračne trijade jedino psihopatija negativno povezana s preferencijom pop-glazbe, dok ni jedna crta nije povezana s preferencijom rocka (Williams, McAndrew, Learn, Harms i Paulhus, 2001), pri čemu nije ispitivan odnos s preferencijama ostalih žanrova.

Uz osobine ličnosti, glazbom se može izraziti i vlastiti sustav vrijednosti (Boer i sur., 2011; Schäfer i Sedlmeier, 2009). Najpoznatiji model vrijednosti opisuje deset motivacijskih tipova vrijednosti (Schwartz, 1996), koji se mogu strukturirati u četiri više razine vrijednosti – vlastiti probitak (moć i dostignuće), vlastito odricanje (univerzalizam i dobrohotnost), otvorenost prema promjenama (nezavisnost, hedonizam i poticaj) i zadržavanje tradicionalnih odnosa (sigurnost, konformizam i tradicija) (za detalje vidi Ferić, 2009). Rezultati istraživanja Boer i suradnika (2011) pokazali su da su za socijalno zbližavanje mladih, koje se često odvija zajedničkim glazbenim preferencijama, važnije zajedničke vrijednosti nego osobine ličnosti. Glazbene preferencije mogu se i predvidjeti na temelju vrijednosti (npr. Rentfrow i Gosling, 2006), odnosno, pokazalo se da su vrijednosti vlastita probitka karakterističnije za slušatelje modernih glazbenih stilova (poput rapa), vrijednosti vlastita odricanja za slušatelje sofisticiranih stilova (poput klasične glazbe), dok osobe koje preferiraju sofisticirane i intenzivne glazbene stilove (poput metala i rocka) visoko vrednuju otvorenost prema promjenama, a nisko zadržavanje tradicionalnih odnosa (Tekman, Boer i Fischer, 2012).

S obzirom na važnost glazbenih preferencija u kontekstu osobnoga, ali i socijalnog, identiteta, ovim se istraživanjem nastojala ispitati struktura njihovih odnosa s konstelacijom crta ličnosti Mračne trijade te vrijednostima kako bi se proširila spoznaja o odnosu navedenih konstrukata utvrđena u ranijim istraživanjima (primjerice, Rentfrow i Gosling, 2006; Tekman, Boer i Fischer, 2012). Pritom je proučavan specifičan uzo-

rak glazbenih žanrova (metal, rock, rap, pop, zabavna i moderna klasika), odabran tako da svaka od četiriju glazbenih kategorija (konvencionalna, kompleksna, ritmično-plesna te intenzivna i buntovna), popularno upotrijebljenih u raznim istraživanjima glazbenih preferencija (Rentfrow i Gosling, 2007; Reić Ercegovac i Dobrota, 2011), bude predstavljena barem jednim glazbenim žanrom. Zbog njegove popularnosti (Begić i Begić, 2014), prisutnosti u hrvatskom društvu (Baker, 2008) te povezanosti s osobinama ličnosti i delinkventnim ponašanjem (Pandžić, 2013), spomenutim je žanrovima dodan i turbofolk.

Drugim dijelom ovog istraživanja nastojao se provjeriti sadržaj stereotipa o osobama koje preferiraju određene glazbene žanrove. Naime, istraživanja Rentfrowa i Goslinga (2006, 2007) utvrdila su postojanje znatnoga slaganja procjenjivača u pripisanim osobinama ličnosti, vrijednostima i preferenciji konzumiranja psihoaktivnih tvari, iako ne nužno i točnog, u procjenama tipičnoga slušatelja pojedinoga glazbenog žanra. Dodatno, utvrđeno je da se, primjerice, slušatelje metala smatra suicidalnima, a slušatelje rapa opasnima za druge (Fried, 2003), iako se glazbene preferencije ne pokazuju uvijek dobrim prediktorima stvarnih osobina i ponašanja (Rentfrow i Gosling, 2007). Iako su navedeni stereotipi utvrđeni na američkom uzorku, čine valjan temelj pretpostavci o njihovu postojanju i u hrvatskom uzorku, pri čemu su, zbog kulturnih specifičnosti, moguća odstupanja od ranije navedenih rezultata.

PROBLEMI I HIPOTEZE

Prvi problem istraživanja jest provjeriti postoji li povezanost između glazbenih preferencija, crta Mračne trijade i osobnih vrijednosti. U skladu s rezultatima prijašnjih istraživanja (Brown, 2012; Tekman i sur., 2012; Rentfrow i Gosling, 2003, 2006) o povezanosti temeljnih vrijednosti i glazbenih preferencija, očekuje se pozitivna povezanost preferencija sofisticiranih stilova (poput klasične glazbe) s vrijednostima vlastita odricanja i otvorenosti prema promjenama. Očekivana je i pozitivna povezanost preferencija intenzivnih stilova (metala i rocka) i otvorenosti za promjene, preferencija modernih stilova (poput rapa) i vlastitog probitka te negativna povezanost sofisticiranih i intenzivnih stilova i zadržavanja tradicionalnih odnosa. Iako nema dovoljno dostupnih istraživanja o povezanosti glazbenih preferencija i crta Mračne trijade, na temelju odnosa Mračne trijade s temeljnim crtama ličnosti može se pretpostaviti da će postojati pozitivna povezanost s preferencijom turbofolka, a negativna povezanost s preferencijom konvencionalnih glazbenih žanrova.

Drugi problem ovog istraživanja bio je provjeriti postoje li stereotipi o slušateljima pojedinih glazbenih žanrova. U skla-

du s rezultatima dosadašnjih istraživanja (Fried, 2003; Rentfrow i Gosling, 2007), očekivano je da će se slušateljima rapa, metala i rocka u većoj mjeri pripisivati crte Mračne trijade te vrijednosti otvorenosti prema promjenama, a manje vrijednosti zadržavanja tradicionalnih odnosa. Također, očekuje se da visoko izražene crte Mračne trijade i vrijednosti vlastita probitka budu procijenjene tipičnim za slušatelje turbofolka (Archer, 2012), dok u pogledu ostalih glazbenih žanrova nema specifičnih očekivanja.

PRVO ISTRAŽIVANJE

Metoda

Sudionici i postupak

Prigodni uzorak primijenjen u ovom istraživanju čine studenti raznih fakulteta u Republici Hrvatskoj. Od ukupno 510 studenata, 291 (57%) bilo ih je ženskoga spola. Njihova prosječna dob iznosila je 22,15 godina ($SD = 3,51$), a najviše ih je studiralo na području grada Zagreba (82,6%). Najzastupljeniji su bili studenti računarstva (14,5%), psihologije (13,1%), elektrotehnike (9,2%) te ekonomije (6,5%).

Istraživanje je provedeno *online*, a sudionici su regrutirani preko društvenih mreža i *mailing* lista. Nakon opisivanja svrhe istraživanja, jamstva povjerljivosti podataka te informiranja o dobrovoljnosti sudjelovanja i mogućnosti odustajanja u bilo kojem trenutku bez posljedica, sudionici su klikom na tipku "dalje" označili da su razumjeli uvjete istraživanja te da na njih pristaju. Na kraju upitnika sudionici su informirani o mogućnosti dobivanja povratne informacije, s namjerom da ih se motivira za sudjelovanje u nastavku ovog istraživanja (vidjeti Drugo istraživanje), a o čemu su se izjašnjavali ostavljajući adresu elektroničke pošte na koju su navedeni podaci naknadno dostavljeni. Povratna informacija sastojala se od kratkog opisa dviju osobnih vrijednosti koje je sudionik procijenio najvažnijima te dviju osobnih vrijednosti koje je procijenio najmanje važnima, odnosno najmanje karakterističnima za sebe.

Instrumenti

Primijenjeni upitnik glazbenih preferencija konstruiran je za potrebe ovog istraživanja, a sastojao se od sedam glazbenih žanrova. Uz svaki žanr istraživači su odabrali nekoliko izvođača kao primjer, pri čemu su u instrument odabrani samo oni za koje su istraživači bili jednoglasni u odluci da njihov opus dominantno pripada pojedinom glazbenom žanru. Pritom se nastojalo odabrati izvođače različitih podžanrova, kako bi se pojedini glazbeni žanr što bolje zahvatio i opisao su-

dionicima. Za žanr metala navedeni su kao primjeri Iron Maiden, Metallica, Marilyn Manson, Mantra, Cold Snap, za žanr rocka The Beatles, Rolling Stones, Led Zeppelin, Psihomo Pop i Hladno pivo, a za modernu klasiku Apocalyptica, 2Cellos, Maksim Mrvica i Lindsey Stirling. Kao predstavnici rap-glazbe odabrani su Eminem, Jay-Z, Wu-Tang Clan, TBF i Elemental, turbofolk je bio predstavljen glazbom Cece, Seke Aleksić, Mile Kitića i Sandre Afrike, zabavnu glazbu predstavljali su Magazin, Jole, Jelena Rozga i Mišo Kovač, dok su Madonna, Lady Gaga, Michael Jackson, Nina Badrić i Tony Cetinski odabrani kao predstavnici popa. Svaki od žanrova bio je procjenjivan trima česticama ("Sviđa mi se ovaj glazbeni žanr", "Često slušam pjesme ovog glazbenog žanra" i "Obrađovalo bi me da me netko pozove na koncert izvođača ovoga žanra glazbe"). Sudionici su na njih odgovarali 5-stupanjskom skalom, pri čemu je najniža vrijednost (1) označavala "Uopće se ne odnosi na mene", a najviša (5) "Potpuno se odnosi na mene". Rezultati primijenjene faktorske analize uz analizu glavnih komponenti kao metodu ekstrakcije te kosokutnu rotaciju direktni oblimin upozorili su na postojanje 6 (Kaiser-Guttmanov kriterij te paralelna analiza) do 7 faktora (*Scree test*), pri čemu je jedino preklapanje među česticama koje mjere pojedine žanrove utvrđeno za čestice turbofolka i zabavne glazbe, dok su ostale čestice pripale očekivanima, jasnim faktorima (metal, rock, moderna klasika, rap, pop). Zbog jednostavnije interpretacije i podudaranja s očekivanjima istraživača, prihvaćeno je rješenje od 7 koreliranih faktora, jedan za svaki istraživani žanr, koji su objasnili 89,56% ukupne varijance varijabli. Konačan rezultat za pojedini žanr formirao se kao prosječna vrijednost triju pripadnih čestica, pri čemu je viši rezultat označavao veću preferenciju određenoga žanra. Pritom se pouzdanost ljestvica pojedinih žanrova kretala između $\alpha = 0,89$ za modernu klasiku do $\alpha = 0,96$ za metal i pop, a od korelacija (vidjeti Tablicu 1) istaknule su se one između rocka, metala i moderne klasike te popa, zabavne glazbe i turbofolka.

Kratki upitnik Mračne Trijade (*Short Dark Triad*; SD3; Jones i Paulhus, 2014) mjeri tri crte ličnosti (makijavelizam, narcizam, psihopatija). Svaka je crta procjenjivana sa devet čestica na petostupanjskoj skali Likertova tipa, pri čemu je najniža vrijednost (1) označavala potpuno neslaganje, a najviša (5) potpuno slaganje s navedenom česticom. Konačan rezultat formira se zasebno za svaku od triju crta ličnosti, kao prosjek čestica koje pripadaju pojedinoj crti, pri čemu viši rezultat upućuje na izraženiju crtu ličnosti. Prethodna provjera upitnika na hrvatskom uzorku pokazala je jasnu trofaktorsku strukturu sukladnu s izvornom, dok je pouzdanost skala bila umjereno

visoka (Wertag, Vrselja i Tomić, 2011), što se pokazalo i u ovom istraživanju (u rasponu od $\alpha = 0,64$ za narcizam do $\alpha = 0,72$ za makijavelizam).

Upitnik Prikaz osobnih vrijednosti (eng. *Portrait Values Questionnaire*; PVQ; Schwartz i sur., 2001), konstruiran je za potrebe *European Social Surveya* i predstavlja noviju i manje apstraktnu (konkretniju i manje kognitivno zahtjevnju) metodu mjerenja vrijednosti u odnosu na izvornu verziju Schwartzova upitnika vrijednosti (*Schwartz Value Survey*; Schwartz, 1996). Upitnik na 21 čestici mjeri 10 tipova motivacijskih vrijednosti (nezavisnost, poticaj, hedonizam, dostignuće, moć, sigurnost, konformizam, tradicija, dobrohotnost i univerzalizam), svaki dvjema česticama uz iznimku univerzalizma, mjerenog trima česticama. Svaka čestica sastoji se od tvrdnje koja opisuje neku zamišljenu osobu, a sudionici procjenjuju stupanj u kojem su slični opisanoj osobi, tako da najniža vrijednost (1) označuje da sudionik uopće nije sličan osobi, dok najviša (6) označuje da je sudionik vrlo sličan osobi. Konačan rezultat formira se za svaku od vrijednosti kao prosjek sudionikovih odgovora na česticama koje pojedina vrijednost uključuje. Psihometrijska provjera upitnika u Hrvatskoj pokazala je kako su koeficijenti unutarnje konzistencije 10 osnovnih tipova vrijednosti relativno niski, dok njihova vrijednost utvrđena za četiri tipa vrijednosti više razine upućuje na zadovoljavajuću pouzdanost (Ferić, 2008). Stoga su u ovom istraživanju upotrijebljeni rezultati faktora višega reda (vlastito odricanje – univerzalizam i dobrohotnost, zadržavanje tradicionalnih odnosa – konformizam, tradicija i sigurnost, vlastiti probitak – uspjeh, moć te otvorenost za promjene – poticaj, samousmjerenje i hedonizam; Schwartz, 2012), koji su izračunani kao prosjek pripadnih osobnih vrijednosti, pri čemu su se koeficijenti pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije kretali između $\alpha = 0,52$ za vlastito odricanje i $\alpha = 0,69$ za zadržavanje tradicionalnih odnosa te bili slični onima dobivenim u prijašnjim istraživanjima (Ferić, 2008).

Rezultati i rasprava

Deskriptivni podaci prikazani u Tablici 1 upućuju na to da je najpopularniji žanr među ispitanim studentima rock, dok je najmanje omiljeni turbofolk. Što se tiče osobnih vrijednosti, studenti su najtipičnijima za sebe procijenili vrijednosti vlastita odricanja (dobrohotnost i univerzalizam), a najmanje tipičnima vrijednosti vlastita probitka (moć i dostignuće), što odgovara i ranijim rezultatima Ferić (2007). Konačno, prosječni rezultati na skali Mračne trijade upućuju na nešto niže vrijednosti makijavelizma i narcizma od onih dobivenih u prethodnom istraživanju u Hrvatskoj (Wertag i sur., 2011).

➤ TABLICA 1
Deskriptivni podaci i
matrica parcijalnih
korelacija preferencija
glazbenih žanrova,
Mračne trijade i
osobnih vrijednosti (uz
parcijalizaciju spola)

	M	SD	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
(1) metal	2,46	1,39	(0,96)	0,45*	0,32*	0,11	-0,23*	-0,13*	-0,28*	0,08	0,07	0,07	0,09	0,01	-0,03	-0,06
(2) rock	3,87	1,17		(0,95)	0,29*	0,19*	-0,23*	0,07	-0,15*	0,02	0,02	0,03	0,09	0,01	0,06	-0,03
(3) moderna klasika	2,95	1,13			(0,89)	0,09	-0,17*	0,11	-0,14*	0,02	0,06	-0,01	0,01	0,02	0,12	0,09
(4) rap	2,68	1,16				(0,93)	0,06	0,22*	-0,02	0,06	-0,04	0,08	0,15*	0,03	0,03	-0,06
(5) turbofolk	1,62	1,08					(0,94)	0,31*	0,62*	0,15*	0,13*	0,08	0,08	0,16*	0,02	0,11
(6) pop	2,88	1,25						(0,96)	0,46*	0,11	0,00	-0,07	-0,02	0,07	0,00	0,18*
(7) zabavna glazba	2,12	1,27							(0,95)	0,06	0,06	-0,01	0,02	0,10	0,07	0,21*
(8) makijavelizam	2,95	0,58								(0,72)	0,30*	0,48*	0,08	0,47*	-0,17*	0,07
(9) narcizam	2,76	0,54									(0,64)	0,32*	0,34*	0,40*	0,04	0,06
(10) psihopatija	2,20	0,52										(0,67)	0,27*	0,29*	-0,15*	0,27*
(11) otvorenost za promjene	4,23	0,77											(0,68)	0,25*	0,22*	-0,08
(12) vlastiti probitak	3,42	1,01												(0,59)	0,07	0,22*
(13) vlastito odricanje	4,84	0,66													(0,52)	0,51*
(14) zadržavanje trad. odnosa	4,06	0,76														(0,69)

Napomena: N = 510. U dijagonalni su prikazani Cronbachovi alfa koeficijenti pouzdanosti.
*FDR < 0,01

Prethodnim su istraživanjima utvrđene spolne razlike u preferencijama glazbenih žanrova (Colley, 2008; Reić Ercegovac i Dobrota, 2011) te izraženosti crta Mračne trijade, koja je viša kod muškaraca nego kod žena (npr. Jonason, Li, Webster i Schmitt, 2009). Navedeno je potvrđeno i ovim istraživanjem, pri čemu su zamijećene značajne korelacije spola s glazbenim žanrovima (u rasponu od $r = -0,23, p < 0,001$ za metal do $r = 0,36, p < 0,001$ za pop-glazbu) i osobinama Mračne trijade (u rasponu od $r = -0,12, p = 0,005$ za makijavelizam do $r = -0,20, p < 0,001$ za psihopatiju), uz poneku nižu, ali značajnu, korelaciju spola s pojedinim osobnim vrijednostima. Stoga Tablica 1 prikazuje korelacije glazbenih preferencija, Mračne trijade te tipova vrijednosti više razine uz parcijalizaciju spola. Zbog velikoga broja usporedbi, a da bi se odredile granične vrijednosti i smanjivanja vjerojatnosti pogreške tipa I, ali i zadržavanja zadovoljavajuće statističke snage, primijenjena je Benjamini-Hochberg *FDR* korekcija (Benjamini i Hochberg, 1995). Njome se, za razliku od uobičajene Bonferonnijeve korekcije, kontrolira maksimalan udio pogrešno odbačenih nul-hipoteza (Howell, 2010), čime se postiže zadovoljavajuća strogost usporedbi, uz veću statističku snagu (Williams, Jones i Tukey, 1999).

Iz utvrđenog obrasca korelacija između preferencija glazbenih žanrova primjećuje se i grupiranje glazbenih preferencija – rocka, metala i moderne klasike na jednoj strani te turbofolka, popa i zabavne na drugoj, što donekle odgovara i podjeli utvrđenoj u prijašnjim istraživanjima na "intenzivne" i "plesne" žanrove (primjerice, Ter Bogt i sur., 2012), pri čemu se ističe visoka povezanost turbofolka i hrvatske zabavne glazbe ($r = 0,62, FDR < 0,01$).

Od svih glazbenih žanrova, nakon parcijaliziranja spola sudionika, jedino je turbofolk nisko, ali statistički značajno, povezan s crtama Mračne trijade ($r = 0,15$ s makijavelizmom te $r = 0,13$ s narcizmom; $FDR < 0,01$), što se slaže s očekivanjima, kao i percepcijom slušatelja turbofolka kao sklonih nasilju, eroticizmu i barbarstvu (Archer, 2012). Iako bi se na temelju prijašnjih istraživanja o delinkventnom ponašanju (primjerice, Ter Bogt, Keijsers i Meeus, 2013) i odnosu takva ponašanja s Mračnom trijadom (Chabrol i sur., 2009) mogla pretpostaviti njezina pozitivna veza s "buntovnim i intenzivnim" žanrovima, ovim istraživanjem ona nije zabilježena. Budući da su za osobe muškoga spola, starije i mlađe, karakterističniji eksternalizirani problemi, kao i agresivni načini njihova rješavanja (primjerice, Buss i Perry, 1992), a utvrđeno je i da muškarci u većoj mjeri vole slušati heavy metal i rock nego žene (Colley, 2008), moguće je da su utvrđivane povezanosti precijenjene upravo zbog nekontroliranja spola kao relevantnoga faktora. Dodatno objašnjenje ponudili su Baker i Bor (2008), ističući kako bi preferencija ovakve visoko pobuđujuće glazbe mogla upućivati na emocionalno ranjivije adolescente, što mo-

že biti povezano s eksternaliziranim problemima ponašanja, a time i delinkvencijom. Budući da studenti predstavljaju mlađe odrasle osobe, moguće je da su tijekom razvoja kompenzirali ranjivost i s njom povezane probleme, a zadržali glazbenu preferenciju, ili pak preferenciju razvili tek nakon adolescencije. Nepovezanost tekstova ukrašenih intenzivnim i buntovnim emocijama s delinkvencijom može se objasniti i karakterističnom funkcijom glazbe (Baker i Brown, 2014) – suočeni s takvim tekstovima, slušatelji prepoznaju emociju u njoj i s njom se poistovjećuju, što je u skladu s GAEL pristupom (Schubert, 2007). Umjesto destruktivnosti i malevolentnosti, koje se pripisuju crtama Mračne trijade, slušanje metala može pomoći u nošenju s emocijama pružajući svojevrsnu utjehu činjenicom da ima još ljudi koji su proživjeli isto, što u konačnici može negativnu emociju pretvoriti u kreativni potencijal, a "mračne" stihove u koristan resurs za suočavanje sa životnim poteškoćama (Baker i Brown, 2014).

Utvrđena je značajna povezanost preferencije turbofolka s vrijednosti vlastita probitka ($r = 0,16$, $FDR < 0,01$), popa ($r = 0,18$, $FDR < 0,01$) i zabavne glazbe ($r = 0,21$, $FDR < 0,01$) s vrijednosti zadržavanja tradicionalnih odnosa, dok se preferencija rap-glazbe pokazala povezanom s otvorenosti prema promjenama ($r = 0,15$, $FDR < 0,01$). Odnos turbofolka i vlastita probitka može se objasniti već spomenutom javnom predodžbom o slušatelju turbofolka kao nasilnom, erotiziranom i konfliktom "tipičnom Balkancu" koji stremlji vlastitom uspjehu (Archer, 2012), dok s druge strane, kako rezultati sugeriraju, slušatelji zabavne glazbe i popa skloniji su tradicionalnijem pristupu životu – konformizmu, sigurnosti i poštovanju tradicije. Iz navedenog se naziru i dvije struje u hrvatskoj glazbenoj kulturi koje opisuje Baker (2008): glazbeni stil koji se proteže srednjoeuropskim zemljama i Sredozemljem, pa i Hrvatskom, a objedinjuje pop i zabavnu glazbu, a s druge strane glazbeni stil razvijen adaptacijom kulturalnih obilježja glazbe istočnjačke tradicije čiji se trag može pratiti do Osmanskoga Carstva, kojemu je suvremeni predstavnik turbofolk. Iako Baker (2008) navodi da je i hrvatska zabavna glazba u određenoj mjeri poprimila obilježja turbofolka, čemu svjedoči i visoka korelacija između njihovih preferencija, navedene razlike u vrijednosnim orijentacijama indiciraju da se ipak ne radi o istoj populaciji slušatelja. Za razliku od njih, rap je u Hrvatsku stigao potkraj prošloga stoljeća, a potpuno se afirmirao na početku ovoga, stoga nije neobično da su osobe koje su ga prihvatile ujedno i otvorenije prema promjenama.

S obzirom na to da nije utvrđena statistički značajna povezanost preferencija glazbenih žanrova i osobina ličnosti Mračne trijade (Tablica 1), osim u slučaju turbofolka, dok je utvrđena povezanost glazbenih preferencija s osobnim vrijednostima uglavnom niska, postavljene hipoteze o odnosu osobnih

vrijednosti i Mračne trijade s glazbenim preferencijama uglavnom nisu potvrđene, ili barem ne u onoj mjeri u kojoj bi se to s obzirom na prijašnje radove očekivalo (primjerice, Rentfrow i Gosling, 2007). S jedne strane, u tom je kontekstu važno razmotriti snižene koeficijente pouzdanosti ljestvica te uzeti u obzir da su stoga korelacije najvjerojatnije podcijenjene, dok s druge strane to implicira da su slušatelji pojedinih žanrova s obzirom na navedene osobine vrlo raznoliki. Stoga se drugom dijelom istraživanja pokušalo utvrditi jesu li ujedno i percipirani kao raznoliki ili im se na temelju preferiranih žanrova pripisuju određene osobine.

DRUGO ISTRAŽIVANJE

Metoda

Sudionici i postupak

Svi sudionici prvog istraživanja koji su zatražili povratnu informaciju o svojim rezultatima vezanim uz izraženost osobnih vrijednosti ($N = 276$) pozvani su na sudjelovanje u drugom dijelu istraživanja. Odazvalo se ukupno 115 (42%), pri čemu je 90 (78%) bilo ženskoga spola. Njihova prosječna dob iznosila je 21,74 godine ($SD = 2,14$), a dobni se raspon kretao od 18 do 33 godine. Većina sudionika (93,9%) studirala je u Zagrebu. Multivarijantnom analizom varijance provjereno je razlikuju li se sudionici koji su sudjelovali u oba dijela istraživanja od onih koji su sudjelovali samo u prvom, pri čemu nisu utvrđene razlike s obzirom na izraženost osobina Mračne trijade (Wilks $\lambda = 0,98$, $F(1, 505) = 1,81$, $p = 0,14$), osobne vrijednosti (Wilks $\lambda = 0,99$, $F(1, 505) = 1,81$, $p = 0,148$), dok su razlike u pogledu glazbenih žanrova gotovo dosegle prag značajnosti, iako ga nisu prešle (Wilks $\lambda = 0,97$, $F(1, 505) = 2,02$, $p = 0,051$). Pritom se uvidom u pojedinačne testove pokazalo da se grupe razlikuju jedino s obzirom na preferenciju moderne klasike ($F(1, 505) = 11,01$, $p < 0,001$), koju su više preferirali sudionici obaju dijelova istraživanja.

Sudionici su po slučaju (tablicom slučajnih brojeva) podijeljeni u dvije skupine, od kojih je jedna dobila poziv za istraživanje u kojem je procjenjivala tipičnoga muškog slušatelja pojedinoga glazbenog žanra, dok je druga skupina u instrumentu trebala procjenjivati tipičnu slušateljicu pojedinoga žanra, kako bi se anulirao učinak spolnih razlika u glazbenim preferencijama (Colley, 2008), točnije, izuzela mogućnost zamišljanja isključivo, primjerice, muškaraca koji slušaju metal ili žena koje slušaju pop-glazbu. Nakon opisa cilja istraživanja, jamstva povjerljivosti te informiranja o dobrovoljnosti sudjelovanja i mogućnosti odustajanja bez posljedica, sudionici su klikom na tipku "dalje" označili da pristaju na uvjete sudjelovanja. Na početnoj stranici instrumenta, uz uputu, nalazio se i popis glazbenih žanrova (metal, rock, moderna klasika, rap,

pop, zabavna, turbofolk), pri čemu su kao primjeri za svaki od žanrova navedeni izvođači koji su navedeni i u instrumentu primijenjenom u prvom dijelu istraživanja.

Instrument

Primijenjeni upitnik prilagođen je potrebama istraživanja. Zbog ekonomičnosti, po jedna tvrdnja predstavljala je pojedinu osobnu vrijednost (npr. *Važno mu je smišljati nove ideje i biti kreativan te da sam donosi odluke o onome što radi. Voli stvari raditi na svoj, originalan način, biti samostalan i ne oslanjati se na druge*). Kako bi se utvrdili stavovi sudionika o izraženosti crta Mračne trijade kod slušatelja pojedinih glazbenih žanrova, zbog jednostavnosti su uzete čestice iz upitnika Prljavih dvanaest (*Dirty Dozen*, Jonason i Webster, 2010), koji je kraći od SD3 upitnika. Za svaku od crta Mračne trijade, formirana je po jedna opisna rečenica koja predstavlja opis osobe, sastavljena od svih čestica iz spomenutog instrumenta koje mjere pojedinu osobinu, a sudionici su na 5-stupanjskoj skali (od 1 – "Sličje joj izrazito manje od slušatelja drugih glazbenih žanrova" do 5 – "Sličje joj izrazito više od slušatelja drugih glazbenih žanrova") procjenjivali u kojoj su mjeri tipični slušatelji pojedinoga glazbenog žanra (metal, rock, moderna klasika, rap, pop, zabavna, turbofolk) slični opisanoj (zamišljenoj) osobi, odnosno koliko se podudaraju njihovi vrijednosni sustavi i izraženost osobina Mračne trijade.

Rezultati i rasprava

Prije testiranja razlikuju li se značajno procjene vrijednosti i crte Mračne trijade s obzirom na preferirani glazbeni žanr procjenjivane osobe, primijenjen je ICC (2,1), odnosno intraklasni koeficijent korelacije, kako bi se utvrdilo postoji li slaganje među sudionicima u procjenama slušatelja pojedinih glazbenih žanrova (Tablica 2).

➡ TABLICA 2
Intraklasni koeficijenti korelacije izračunani s ciljem utvrđivanja slaganja sudionika u procjenama slušatelja pojedinih glazbenih žanrova

	Vrijednosti i Mračna trijada	Vrijednosti	Mračna trijada
Metal	0,31*	0,33*	0,17*
Rock	0,38*	0,39*	0,03
Moderna klasika	0,25*	0,17*	0,12
Rap	0,19*	0,24*	0,03
Pop	0,10	0,11	0,10
Zabavna	0,21*	0,23*	0,06
Turbofolk	0,43*	0,38*	0,03

* $r > 0,16$

Kao kriterij značajnosti slaganja procjena uzeta je vrijednost korelacije koja iznosi 0,16, jer je njezina statistička snaga jednaka onoj iz istraživanja Rentfrowa i Goslinga (2007). U

usporedbi s odabranim kriterijem, statistički značajnima pokazala su se slaganja sudionika o svim žanrovima, osim popa ($ICC = 0,10$), što se slaže s prijašnjim nalazima o nižem konsenzusu procjenjivača glede procjene slušatelja popa (Rentfrow i Gosling, 2007). Stoga je navedeni žanr isključen iz daljnje analize.

Od ostalih rezultata ističu se veća slaganja za osobne vrijednosti u odnosu na slaganja u procjenama izraženosti pojedinih dimenzija Mračne trijade, pri čemu su najveća slaganja zabilježena u procjenama slušatelja rocka (0,38) i turbofolka (0,43), što bi značilo da u promatranom uzorku postoje najkonzistentniji stereotipi o slušateljima tih glazbenih žanrova, što ne iznenađuje s obzirom na njihovu popularnost u mlađem hrvatskom društvu (Begić i Begić, 2014). S obzirom na to da nisu utvrđene statistički značajne povezanosti percipirane izraženosti Mračne trijade kod slušatelja pojedinih glazbenih žanrova, osim za metal, daljnje analize s ciljem utvrđivanja razlika u istaknutostima pojedinih osobnih karakteristika s obzirom na preferirani glazbeni žanr provedene su samo za osobne vrijednosti. Pri tome je korištena ANOVA ponovljenih mjerenja, pri čemu je prilikom pojedinačnih usporedbi primijenjena Bonferronijeva korekcija graničnih vrijednosti (uz $FW\alpha = 0,05$). Kao nezavisna varijabla, uvrštavani su glazbeni žanrovi, a kao zavisna pripisane osobne vrijednosti višega reda, zbog čega je ukupno provedeno 4 ANOVA-e ponovljenih mjerenja.

Prije provedbe statističkih testova, pristupilo se provjeri pretpostavki na kojima se oni temelje, kako bi se osiguralo da dobiveni rezultati budu statistički valjani. Broj sudionika ($N = 115$) bio je dovoljno visok da se barem pretpostavi normalnost raspodjele istraživanih varijabli po teoremu centralne granice (Howell, 2010), a kako se radilo o modelu "unutar sudionika", broj sudionika bio je jednak za svaku od razina nezavisne varijable, stoga ni potencijalna heterogenost varijanci nije mogla ugroziti valjanost provedene analize (Howell, 2010). Naposljetku, preduvjet sfericiteta bio je prekršen, a budući da je prosječni $\epsilon < 0,75$, u obzir su uzimani rezultati Greenhouse-Geisser korekcije (Girden, 1992).

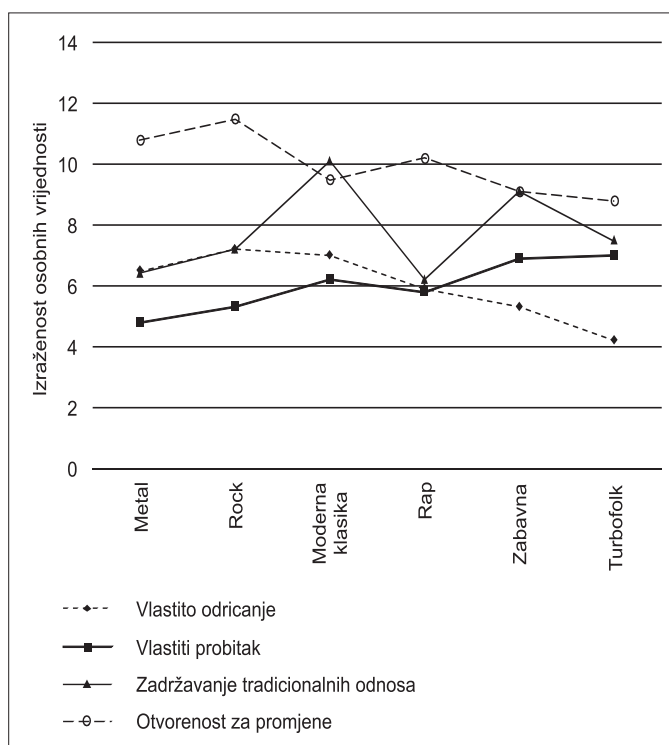
Rezultati su pokazali da se procjene vrijednosti značajno razlikuju s obzirom na glazbene preferencije procjenjivane osobe (Tablica 3), pri čemu je varijacijama u glazbenim preferencijama objašnjeno 40% varijance percipiranih vrijednosti vlastita odricanja, ($F = 74,605$, $df_1 = 3,28$, $df_2 = 373,76$, $p < 0,001$). Sudionici su procijenili da je vrijednost vlastita odricanja relativno najvažnija slušateljima rocka ($M = 7,37$) i moderne klasičke ($M = 7,21$), a najmanje važna slušateljima turbofolka ($M = 4,26$), što se vidi iz Slike 1. Također, 29% varijance važnosti vrijednosti vlastita probitka objašnjeno je razlikama u preferira-

● **TABLICA 3**
Deskriptivni statistici i
rezultati ANOVA
modela za procjene
važnosti osobnih vri-
jednosti s obzirom na
glazbene preferencije
procjenjivanog
slušatelja

		Metal	Moderna Rock	klasika	Rap	Zabavna	Turbo- -folk	F	Parcijalni η^2
Vlastito odricanje	M	6,53	7,37	7,22	5,89	5,45	4,26	74,605*	0,40
	SD	1,68	1,40	1,36	1,41	1,46	1,53		
Zadržavanje tradicionalnih odnosa	M	6,45	7,15	10,21	6,34	8,97	7,50	58,840*	0,34
	SD	2,30	2,14	2,17	2,03	2,42	2,80		
Vlastiti probitak	M	4,87	5,47	6,40	5,88	6,94	7,09	47,227*	0,29
	SD	1,52	1,46	1,46	1,74	1,24	1,38		
Otvorenost prema promjenama	M	10,74	11,52	9,37	10,25	9,07	8,77	39,005*	0,26
	SD	2,25	1,97	1,99	1,92	1,93	2,03		

* $p < 0,001$

● **SLIKA 1**
Prikaz percipiranoga
profila vrijednosti
slušatelja pojedinih
glazbenih žanrova

Nadalje, varijacijama u glazbenim preferencijama objašnjeno je 34% varijance vrijednosti zadržavanja tradicionalnih odnosa ($F = 58,840$, $df_1 = 2,69$, $df_2 = 307,09$, $p < 0,001$). Procijenjeno je da je vrijednost zadržavanja tradicionalnih odnosa najvažnija slušateljima moderne klasike ($M = 10,21$) i zabavne glazbe ($M = 8,97$), koji se nisu razlikovali, a najmanje važna slušateljima metala ($M = 6,45$) i rapa ($M = 6,34$). Konačno, razlikama u preferencijama glazbenih žanrova objašnjeno je 26% varijance procijenjene važnosti vrijednosti otvorenosti prema promjenama ($F = 39,005$, $df_1 = 2,81$, $df_2 = 320,74$, $p < 0,001$), koja je procijenjena najvažnijom slušateljima rocka ($M = 11,52$) i metala ($M = 10,74$), a najmanje važnom slušateljima zabavne glazbe ($M = 9,07$) i turbofolka ($M = 8,77$), koji su procijenjeni najmanje otvorenima prema promjenama. I u navedenim podacima razvidno je djelomično preklapanje sa Schwartzovim pretpostavkama o dimenzionalnosti otvorenosti za promjene i zadržavanju tradicionalnih odnosa, pri čemu bi spomenute vrijednosti predstavljale dva pola jedne dimenzije (Verkasalo, Lönnqvist, Lipsanen i Helkama, 2009), no ono je manje konzistentno od onoga u prethodnom slučaju.

Rezultati vezani uz procjenu vrijednosti tipičnih slušatelja turbofolka mogu se objasniti modelom sadržaja stereotipa (Fiske, Cuddy, Glick i Xu, 2002), prema kojem bi ti slušatelji bili procjenjivani kao "hladna vanjska grupa", što je moglo napuhati rezultate procjena njihovih vrijednosti. Takvo objašnjenje podupiru i rezultati prvoga dijela istraživanja, koji pokazuju da su studenti od obuhvaćenih glazbenih žanrova najmanje skloni turbofolku (Tablica 1). Obratan nalaz koji također govori u prilog navedenom modelu vezan je uz preferenciju rocka, koja se u prvom dijelu pokazala najizraženijom, dok su u drugom dijelu osobne vrijednosti slušatelja rocka procijenjene razmjerno društveno poželjnima i "pozitivnima". Dodatna potvrda proizlazi i iz negativnih korelacija preferencije rocka i turbofolka, čime je ukazano i na svojevrsan animozitet među preferencijama glazbenih žanrova, što upotpunjuje opisani model.

Općenito, rezultati ovog istraživanja upozorili su na relativno negativne stereotipe ispitanih studenata o slušateljima turbofolka (percipira se da im je važan osobni probitak, a da im nisu važni vlastito odricanje i otvorenost prema promjenama), a tek nešto manje negativne o slušateljima zabavne glazbe (percipiraju se sklonijima vlastitom odricanju, ali i zadržavanju tradicionalnih odnosa). Ovakav nalaz ne iznenađuje s obzirom na visoku podudarnost ovih dvaju glazbenih žanrova, utvrđenu u prvom dijelu istraživanja (Tablica 1).

Također, zanimljivo je usporediti percipirani sustav vrijednosti slušatelja metala i rocka sa slušateljima moderne klasike, budući da velik dio glazbenoga repertoara "modernih

● **TABLICA 4**
Usporedbe tipičnih
slušatelja pojedinih
žanrova s obzirom na
osobne vrijednosti
višega reda

klasičara" predstavljaju klasične obrade metala i rocka. Rezultati *post hoc* usporedbi prikazanih u Tablici 4 pokazali su da su slušatelji moderne klasike procijenjeni podjednako sklonima vlastitom odricanju kao i slušatelji metala, ali su od njih više težili vlastitu probitku i održavanju tradicionalnih odnosa, dok su nešto manje bili procijenjeni otvorenima prema promjenama. Time je ocrtan doprinos elemenata klasike intenzivnim i buntovnim žanrovima, čije skladbe izvedene na klasičnim glazbalima ostavljaju drukčiji dojam o osobama koje ih stavljaju iznad njihovih izvornih verzija.

M1	M2	Vlastito odricanje		Vlastiti probitak		Zadržavanje tradicionalnih odnosa		Otvorenost prema promjenama	
		M1-M2	p	M1-M2	p	M1-M2	p	M1-M2	p
Metal	rock	-0,42*	<0,001	-0,29*	<0,001	-0,23*	<0,001	-0,21	0,004
	moderna klasika	-0,34	0,006	-0,76*	<0,001	-1,25*	<0,001	0,61*	<0,001
	rap	0,32	0,006	-0,50*	<0,001	0,03	1	0,36*	<0,001
	zabavna	0,53*	<0,001	-1,03*	<0,001	-0,83*	<0,001	1,27*	<0,001
	turbofolk	1,13*	<0,001	-1,10*	<0,001	-0,35	0,014	1,49*	<0,001
Rock	moderna klasika	0,07	1	-0,46*	<0,001	-1,02*	<0,001	0,83*	<0,001
	rap	0,74*	<0,001	-0,20	0,442	0,27*	<0,001	0,57*	<0,001
	zabavna	0,96*	<0,001	-0,73*	<0,001	-0,60*	<0,001	1,49*	<0,001
	turbofolk	1,55*	<0,001	-0,81*	<0,001	-0,11	1	1,71*	<0,001
Moderna klasika	rap	0,66*	<0,001	0,25	0,284	1,29*	<0,001	-0,25	0,101
	zabavna	0,88*	<0,001	-0,27	0,062	0,41	0,004	0,66*	<0,001
	turbofolk	1,47*	<0,001	-0,34	0,012	0,90*	<0,001	0,87*	<0,001
Rap	zabavna	0,21	0,496	-0,52*	<0,001	-0,87*	<0,001	0,91*	<0,001
	turbofolk	0,81*	<0,001	-0,60*	<0,001	-0,38*	0,001	1,13*	<0,001
Zabavna	turbofolk	0,59*	<0,001	-0,07	1	0,48*	<0,001	0,21*	0,001

Napomena: *FWα < 0,05. Bonferronijeva korekcija primijenjena je za svaki stupac zasebno.

OPĆA RASPRAVA

Osnovni ciljevi ovog istraživanja bili su istražiti međuodnos preferencija glazbenih žanrova, osobnih vrijednosti i dimenzija Mračne trijade te usporediti dobivene nalaze sa stereotipima o navedenim odnosima među studentima. Istraživanjem je potvrđeno postojanje stereotipa o slušačima pojedinih glazbenih žanrova u pogledu osobnih vrijednosti višega reda (otvorenost prema promjenama, zadržavanje tradicionalnih odnosa, vlastiti probitak i vlastito odricanje), međutim, u najvećoj mjeri nije potvrđeno da je preferencija pojedinoga glazbenog žanra doista povezana s osobnim vrijednostima slušatelja niti s izraženošću osobina Mračne trijade, izuzev turbofolka. Primjerice, iako su prema prijašnjim istraživanjima (npr. Fried,

2003; Rentfrow i Gosling, 2007) slušatelji metala i rocka bili opisivani kao manje ugodni, prijestupnici i slično, u ovom istraživanju procijenjeni su društveno poželjnije – i dalje izrazito otvorenima prema novim iskustvima, ali (neočekivano) u usporedbi sa slušateljima drugih žanrova i nešto spremnijima na vlastito odricanje, koje ujedinjuje vrijednosti univerzalizma i dobrohotnosti. Istina je, kako rezultati pokazuju, negdje između – budući da korelacije između preferencije navedenih žanrova i osobnih vrijednosti i Mračne trijade nema, odnosno konstelacije njihovih osobina ličnosti podjednako su često obilježene i visoko i nisko izraženim procjenjivanim dimenzijama. Slično se pokazalo i za ostale glazbene žanrove: iako određeni stereotipi o njima postoje, u pravilu se nisu pokazali točnima. Ipak, poneki stereotip dobio je i svoju empirijsku podršku, iako se radilo o malim veličinama učinka. Tako se potvrdilo mišljenje studenata da slušatelji rapa teže otvorenosti prema promjenama te da slušatelji zabavne glazbe teže zadržavanju tradicionalnih odnosa, dok je s preferencijom turbofolka doista povezana nešto izraženija težnja vlastitu probitku. No ne treba zaboraviti ni problem ekološke valjanosti iz drugoga dijela istraživanja: glazbene preferencije bolje je gledati kao "rezultate" sudionika na pojedinim dimenzijama nego specifičnim tipovima koji slušaju samo jedan glazbeni žanr. Rentfrow i Gosling (2003) utvrdili su i dimenzije po kojima se glazbena djela razlikuju, no zbog provjere stereotipa o specifičnim žanrovima, kao i pretpostavljenim razlikama u stereotipima o slušateljima visoko na pojedinoj "dimenziji" glazbe, istraživanje se nije vodilo tim pristupom. Prema tome, ovo istraživanje može služiti kao polazište sličnim istraživanjima, jer se na glazbene preferencije gledalo kao na preferencije pojedinačnih glazbenih stilova, a da se nije uzimala u obzir kompleksnost preferencija kao takvih.

Unatoč pomnu planiranju, utvrđena su i određena ograničenja obaju dijelova ovog istraživanja. Jedno od ograničenja vezano je uz primjenu studentskog uzorka, za koje su utvrđene razlike u odnosu na opću populaciju u terminima osobina ličnosti i stavova te se preporučuje generalizacije na opću populaciju povezane s navedenim odrednicama uzimati s dozom opreza (Hanel i Vione, 2016). Dodatno, čestice kojima se mjere dimenzije Mračne trijade zbog svojega sadržaja mogu poticati sudionike na socijalno poželjno odgovaranje, pogotovo ako je njihova ugodnost visoko izražena. Budući da je ugodnost jedna od osobina ličnosti podložnih socijalno poželjnom odgovaranju (Ones, Viswesvaran i Reiss, 1996), postoji mogućnost da su rezultati na dimenzijama Mračne trijade namjerno iskrivljavani kako bi se sudionici pokazali u što ljepšem svjetlu. Pritom treba napomenuti da je prijašnjim istraživanjima utvrđena podjednaka zastupljenost socijalno poželj-

nog odgovaranja u *online* kao i u tradicionalnim, papir-olovka istraživanjima (Dodou i De Winter, 2014). Kako bi se izbjegli ovakvi mogući učinci socijalne poželjnosti u budućim istraživanjima, uz samoprocjene, kao mjeru sudionikovih osobina, preporučuje se uključiti i procjenu njegovih bliskih poznanika ili barem neku od mjera socijalno poželjnog odgovaranja (poput Marlowe-Crowne skale, Crowne i Marlowe, 1960). Socijalno poželjno odgovaranje moglo bi se smatrati ograničenjem i drugoga dijela istraživanja, pri čemu postoji mogućnost da su se sudionici pokušali prikazati "strogima" u procjenama prema žanru koji se smatra manje socijalno poželjnim i primitivnim, turbofolku (Archer, 2012), a s druge strane otvorenijima prema žanrovima kojima se često (ne)opravdano pripisuju nepoželjna ponašanja, poput metala. No ta manja socijalna poželjnost upućuje upravo na postojanje negativnoga stereotipa, što se i namjeravalo utvrditi ovim istraživanjem. Nadalje, zamjetno manji broj sudionika koji su sudjelovali u drugom dijelu istraživanja u odnosu na prvi može upućivati na sniženu vanjsku valjanost opaženih stereotipa, jer je ugodnost osobina ličnosti koja je povezana s prosocijalnim aktivnostima (Carlo, Okun, Knight i de Guzman, 2005), ali i sa slabije izraženim predrasudama (Ekehammar, Akrami, Gylje i Zakrisson, 2004). Dodatni potencijalni nedostatak vezan uz uzorkovanje sudionika jest malen broj muških sudionika u drugom dijelu istraživanja. S obzirom na to da postoje spolne razlike u glazbenim preferencijama, pri čemu muškarci više preferiraju metal, a žene pop-glazbu (Colley, 2008), moguće da su i one djelovale na konačno formuliranje izraženih stereotipa o slušateljima pojedinih glazbenih žanrova, stoga bi ih u budućim istraživanjima trebalo uzeti u obzir. Konačno, rijetko se može pronaći osoba koja sluša samo jedan glazbeni žanr, kakva je u ovom dijelu istraživanja bila ponuđena za procjenu, stoga je ono obilježeno i djelomično sniženom ekološkom valjanošću.

Općenito se može zaključiti da su rezultati Rentfrowa i Goslinga (2006) u određenoj mjeri potvrđeni – glazbeni žanrovi doista mogu prenijeti mnogo informacija o svojim slušateljima, no čini se neopreznim donositi zaključke o osobi isključivo na temelju njih. Time je ujedno opisan i temeljni doprinos ovog istraživanja, koje se bavilo odnosom glazbenih preferencija s osobnim vrijednostima i novom konstelacijom crta ličnosti, a koji se ogleda u utvrđenom neskladu između stereotipno očekivanih i utvrđenih osobina ličnosti kod slušatelja pojedinoga glazbenog žanra. Iako informacija o glazbenim preferencijama ne može na vjeran način oslikati "mračnu" stranu pojedinčeve ličnosti ili njegov vrijednosni sustav, ona zasigurno može poslužiti kao sredstvo stvaranja dojma o osobi, koji je, čini se, češće odraz apriorističkih vjerovanja nego stvarnosti.

LITERATURA

- Archer, R. (2012). Assessing turbofolk controversies: Popular music between the nation and the Balkans. *Southeastern Europe*, 36(2), 178–207. <https://doi.org/10.1163/187633312X642103>
- Baker, C. (2008). When Seve met Bregović: Folklore, turbofolk and the boundaries of Croatian musical identity. *Nationalities Papers*, 36(4), 741–764. <https://doi.org/10.1080/00905990802230514>
- Baker, F. i Bor, W. (2008). Can music preference indicate mental health status in young people? *Australasian Psychiatry*, 16(4), 284–288. <https://doi.org/10.1080/10398560701879589>
- Baker, C. i Brown, B. (2014). Suicide, self-harm and survival strategies in contemporary heavy metal music: A cultural and literary analysis. *Journal of Medical Humanities*, 37(1), 1–17. <https://doi.org/10.1007/s10912-014-9274-8>
- Begić, J. i Begić, A. (2014). *Glazbene preferencije učenika I. Gimnazije u Osijeku*. Dostupno na http://bib.irb.hr/datoteka/746123.Glazbene_preferencije_uenika_I_gimnazije_u_Osijeku.pdf
- Benjamini, Y. i Hochberg, Y. (1995). Controlling the false discovery rate: A practical and powerful approach to multiple testing. *Journal of the Royal Statistical Society. Series B (Methodological)*, 57(1), 289–300. Dostupno na <http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic1013123.files/Benjamini%20and%20Y%201995%20FDR.pdf>
- Boer, D., Fischer, R., Strack, M., Bond, M. H., Lo, E. i Lam, J. (2011). How shared preferences in music create bonds between people: Values as the missing link. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(9), 1159–1171. <https://doi.org/10.1177/0146167211407521>
- Brown, R. A. (2012). Music preferences and personality among Japanese university students. *International Journal of Psychology*, 47(4), 259–268. <https://doi.org/10.1080/00207594.2011.631544>
- Buss, A. H. i Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(3), 452–459. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.63.3.452>
- Butković, A., Vukasović, T. i Bratko, D. (Ur.) (2011). *Ličnost i glazbene preferencije: XX. Ljetna psihologijska škola*. Zagreb: FF Press.
- Carlo, G., Okun, M. A., Knight, G. P. i de Guzman, M. R. T. (2005). The interplay of traits and motives on volunteering: Agreeableness, extraversion and prosocial value motivation. *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1293–1305. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.08.012>
- Chabrol, H., Van Leeuwen, N., Rodgers, R. i Séjourné, N. (2009). Contributions of psychopathic, narcissistic, Machiavellian, and sadistic personality traits to juvenile delinquency. *Personality and Individual Differences*, 47(7), 734–739. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.06.020>
- Colley, A. (2008). Young people's musical taste: Relationship with gender and gender-related traits. *Journal of Applied Social Psychology*, 38(8), 2039–2055. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2008.00379.x>
- Crowne, D. P. i Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24(4), 349–354. <https://doi.org/10.1037/h0047358>

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 26 (2017), BR. 3,
STR. 405-427

PAVLOVIĆ, T.,
BENAKOVIĆ, T., PRPA,
M., WERTAG, A.:
POVEZANOST...

- Dodou, D. i de Winter, J. C. F. (2014). Social desirability is the same in offline, online, and paper surveys: A meta-analysis. *Computers in Human Behavior*, 36, 487–495. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.04.005>
- Ekehammar, B., Akrami, N., Gylje, M. i Zakrisson, I. (2004). What matters most to prejudice: Big Five personality, social dominance orientation, or right-wing authoritarianism? *European Journal of Personality*, 18(6), 463–482. <https://doi.org/10.1002/per.526>
- Ferić, I. (2007). Univerzalnost sadržaja i strukture vrijednosti: Podaci iz Hrvatske. *Društvena istraživanja*, 16(1–2), 3–26. Dostupno na <http://hrcak.srce.hr/file/29489>
- Ferić, I. (2008). Sustav vrijednosti kao odrednica dominantnijih političkih preferencija. *Društvena istraživanja*, 17(4–5), 615–629. Dostupno na http://hrcak.srce.hr/file/46246?ref=Guzels.TV&origin=publication_detail
- Ferić, I. (2009). *Vrijednosti i vrijednosni sustavi: psihologijski pristup*. Zagreb: Alinea.
- Fiske, S. T., Cuddy, A. J., Glick, P. i Xu, J. (2002). A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 878–902. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.878>
- Fried, C. B. (2003). Stereotypes of music fans: Are rap and heavy metal fans a danger to themselves or others? *Journal of Media Psychology*, 8(3), 1–27. Dostupno na http://www.researchgate.net/publication/228772092_Stereotypes_of_music_fans_Are_rap_and_heavy_metal_fans_a_danger_to_themselves_or_others
- Furnham, A., Richards, S. C. i Paulhus, D. L. (2013). The dark triad of personality: A 10 year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3), 199–216. <https://doi.org/10.1111/spc3.12018>
- Girden, E. (1992). *ANOVA: Repeated measures*. Newbury Park, CA: Sage. <https://doi.org/10.4135/9781412983419>
- Hanel, P. H. i Vione, K. C. (2016). Do student samples provide an accurate estimate of the general public? *PloS one*, 11(12), e0168354. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0168354>
- Howell, D. C. (2010). *Statistical methods for psychology* (7th ed.). Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. W. i Schmitt, D. P. (2009). The dark triad: Facilitating short-term mating in men. *European Journal of Personality*, 23(1), 5–18. <https://doi.org/10.1002/per.698>
- Jonason, P. K. i Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: A concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment*, 22(2), 420–432. <https://doi.org/10.1037/a0019265>
- Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28–41. <https://doi.org/10.1177/1073191113514105>
- Krumhansl, C. (2002). Music: A link between cognition and emotion. *Current Directions in Psychological Science*, 11(2), 45–50. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00165>

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 26 (2017), BR. 3,
STR. 405-427

PAVLOVIĆ, T.,
BENAKOVIĆ, T., PRPA,
M., WERTAG, A.:
POVEZANOST...

Lee, K., Ashton, M. C., Wiltshire, J., Bourdage, J. S., Visser, B. A. i Gallucci, A. (2013). Sex, power, and money: Prediction from the dark triad and honesty-humility. *European Journal of Personality*, 27(2), 169–184. <https://doi.org/10.1002/per.1860>

Lončar, E. (2013). *Povezanost ekstraverzije s glazbenim preferencijama*. Diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet.

Marcelić, L. (2016). *Odnos osobina ličnosti i glazbenih preferencija kod muzičara i ne-muzičara*. Diplomski rad, Zadar: Odjel za psihologiju.

Ones, D. S., Viswesvaran, C. i Reiss, A. D. (1996). Role of social desirability in personality testing for personnel selection: The red herring. *Journal of Applied Psychology*, 81(6), 660–679. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.81.6.660>

Pandžić, M. (2013). *Odnos ličnosti, glazbenih preferencija te rizičnog i delinkventnog ponašanja*. Diplomski rad, Zagreb: Hrvatski studiji.

Paulhus, D. L. i Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556–563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)

Reić Ercegovac, I. i Dobrota, S. (2011). Povezanost između glazbenih preferencija, sociodemografskih značajki i osobina ličnosti iz petfaktorskog modela. *Psihologijske teme*, 20(1), 47–66. Dostupno na <http://hrcak.srce.hr/file/102552>

Rentfrow, P. J. i Gosling, S. D. (2003). The do re mi's of everyday life: The structure and personality correlates of music preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(6), 1236–1256. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.6.1236>

Rentfrow, P. J. i Gosling, S. D. (2006). Message in a ballad: The role of music preferences in interpersonal perception. *Psychological Science*, 17(3), 236–242. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2006.01691.x>

Rentfrow, P. J. i Gosling, S. D. (2007). The content and validity of music-genre stereotypes among college students. *Psychology of Music*, 35(2), 306–326. <https://doi.org/10.1177/0305735607070382>

Schäfer, T. i Sedlmeier, P. (2009). From the functions of music to music preference. *Psychology of Music*, 37(3), 279–300. <https://doi.org/10.1177/0305735608097247>

Schubert, E. (2007). The influence of emotion, locus of emotion and familiarity upon preference in music. *Psychology of Music*, 35(3), 499–515. <https://doi.org/10.1177/0305735607072657>

Schwartz, S. H. (1996). Value priorities and behavior: Applying a Theory of integrated value systems. U C. Seligman, J. M. Olson i M. P. Zanna (Ur.), *The Ontario symposium: The psychology of values* (Vol. 8, str. 1–24). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz Theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>

Schwartz, S. H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M. i Owens, V. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 26 (2017), BR. 3,
STR. 405-427

PAVLOVIĆ, T.,
BENAKOVIĆ, T., PRPA,
M., WERTAG, A.:
POVEZANOST...

of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(5), 519–542. <https://doi.org/10.1177/0022022101032005001>

Tekman, H. G., Boer, D. i Fischer, R. (2012). Values, functions of music, and musical preferences. U E. Cambouropoulos, C. Tsougras, P. Mavromatis i K. Pasiadis (Ur.), *Proceedings of the 12th International Conference on Music Perception and Cognition and the 8th Triennial Conference of the European Society for the Cognitive Sciences of Music* (str. 372–377). Thessaloniki, Greece: School of Music Studies, Aristotle University of Thessaloniki.

Ter Bogt, T., Gabhainn, S. N., Simons-Morton, B. G., Ferreira, M., Hublet, A., Godeau, E., ... i the HBSC Risk Behavior and the HBSC Peer Culture Focus Groups (2012). Dance is the new metal: Adolescent music preferences and substance use across Europe. *Substance Use & Misuse*, 47(2), 130–142. <https://doi.org/10.3109/10826084.2012.637438>

Ter Bogt, T., Keijsers, L. i Meeus, W. (2013). Early adolescent music preferences and minor delinquency. *Pediatrics*, 131(2), e380–e389. <https://doi.org/10.1542/peds.2012-0708d>

Ter Bogt, T., Mulder, J., Raaijmakers, Q. A. W. i Gabhainn, S. N. (2010). Moved by music: A typology of music listeners. *Psychology of Music*, 39(2), 147–163. <https://doi.org/10.1177/0305735610370223>

Verkasalo, M., Lönnqvist, J.-E., Lipsanen, J. i Helkama, K. (2009). European norms and equations for a two dimensional presentation of values as measured with Schwartz's 21-item portrait values questionnaire. *European Journal of Social Psychology*, 39(5), 780–792. <https://doi.org/10.1002/ejsp.580>

Veselka, L., Aitken Schermer, J. A. i Vernon, P. A. (2012). The dark triad and an expanded framework of personality. *Personality and Individual Differences*, 53(4), 417–425. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.01.002>

Wertag, A., Vrselja, I. i Tomić, T. (2011). Provjera konstruktne valjanosti Paulhusovog i Williamsovog (2002) upitnika Mračne trijade D3-27. U V. Kolesarić (Ur.), *Program i sažeci priopćenja* (str. 180). Poster prezentiran na 19. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa, Osijek, 12.–15. 10. 2011. Dostupno na <https://bib.irb.hr/datoteka/537948.Poster-Osijek.pdf>

Williams, K. M., McAndrew, A., Learn, T., Harms, P. D. i Paulhus, D. L. (2001). *The Dark Triad return: Entertainment preferences and anti-social behavior among narcissists, Machiavellians, and psychopaths*. Poster presented at the meeting of the American Psychological Association, San Francisco.

Williams, V. S., Jones, L. V. i Tukey, J. W. (1999). Controlling error in multiple comparisons, with examples from state-to-state differences in educational achievement. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 24(1), 42–69. Dostupno na <https://pdfs.semanticscholar.org/4bdb/4e643a4a80a96032864c5995369f6e4261d6.pdf> <https://doi.org/10.3102/10769986024001042>

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 26 (2017), BR. 3,
STR. 405-427

PAVLOVIĆ, T.,
BENAKOVIĆ, T., PRPA,
M., WERTAG, A.:
POVEZANOST...

The Relationship Between Musical Preferences, Personal Values and Personality Traits

Tomislav PAVLOVIĆ, Tena BENAKOVIĆ
Zagreb

Marija PRPA
Drniš

Anja WERTAG
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb

The main goals of this research were to explore the relationship between music preferences, Schwartz's personal values and Dark Triad traits, as well as to investigate whether there are stereotypes on listeners of specific musical genres. There were 510 participants, Croatian students, in the first part of the research, focused on exploring the mentioned relations. Participants completed the musical preference questionnaire constructed for the purpose of this research, the Short Dark Triad (Jones & Paulhus, 2014) and Portrait values questionnaire (Schwartz et al., 2001). In the second part, 115 participants from the first part of the study estimated the typical fans of specific music genres in a questionnaire constructed for this research based on the Dark Triad questionnaire and Portrait values questionnaire. The results have shown a low-to-medium correlation between the Dark Triad and personal values, as well as low and in most cases insignificant correlation of music preferences with the Dark Triad and personal values. The results also point out the existence of stereotypes of an individual's characteristics based on their preferred music genre, which were especially negative towards fans of turbofolk music.

Keywords: Dark Triad, music preferences, music genres, personal values, stereotypes

Međunarodna licenca / International License:
[Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0.](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)